

Skovfoged H. Daus

H. Daus
skovfoged

Skovetablering på agermark ved Århus

Historie
Metoder

&

Beskrivelse af to kulturmetoder ved etablering af skov på agermark

Gammel metode
Ny metode

ETABLERING AF SKOV PÅ AGERMARK.

Af skovfoged H.Daus.1998

Historie:

Midt i firserne stod det klart at Århus Kommunes skovareal i modsætning til Danmarks 11% kun var på ca 5%. Det måtte der gøres noget ved. Planen Århus omkranset af skov fødtes på skovrider Peter Brun Madsens initiativ. Den blev godkendt i Århus byråd i 1988.

Tidligere havde kommunens skovdistrikt etableret skov på agermark. I 1976 ved Skødstrup. Denne skov på 22 ha blev sået med agern. En gammel tradition med indkøb af olden havde været en årligt tilbagevendende begivenhed. Indkøb af olden foregik via et indkøbssted syd for byen (Havreballe skov), og et nord for byen (Riisskov). Disse indkøb er foregået fra 1921 til det sluttede i 1991. Indkøbene blev kun afbrudt enkelte år under anden verdenskrig. I perioden blev der ialt indkøbt 419 ton agern, 132 ton bog og 90 ton kastanjer.

I 1976 havde vi sprængoldenår. Der blev indkøbt 32 ton agern. Med 22 ton af disse agern blev Skødstrup skov sået. Egeskoven ved Skødstrup kan nu besigtiges som en 21 årig bevoksning. Jeg viser den gerne frem.

På samme måde blev der i Plant et Træ året 1983 tilsået en udvidelse på 6 ha af Viby Høskov. Denne udvidelse som værn for og erstatning for det areal som motorvejsindføringen til Århus tog af Viby Høskov. Samme år påbegyndtes også Tranbjerg skov med 6 ha. sået af børnene på Tranbjerg skole og Grønlykke skole. Disse 2 gange 6 ha er også et besøg værd til sammenligning m.m.

Der var før planen "Århus omkranset af skov" i alt lavet 34 ha skov på agermark.

Områder på kommunalt ejede marker var udpeget og godkendt til skov. De første planer blev udarbejdet for en udvidelse af Tranbjerg skov og etablering af Gjellerup skov. Disse to skove repræsenterer i alt de første 71 ha. Siden fulgte mod vest Brendstrup skov 73 ha, mod nord Mollerup skov 90 ha, og til sidst også mod nord udvidelse af Lisbjerg skov 90 ha..

Der er i årene 1988 til 1996 i gennemsnit etableret ca. 40 ha årligt.

Da de tidligere skove var såningsskove, blev det nu et pionerarbejde. At plante med maskine på kraftig østjysk "hvedejord" var en opgave uden egentlig fortilfælde. Plantemaskinerne var hovedsagelig fremstillet til at plante "juletræer" på lettere jorde.

Der blev indkøbt to Egedal plantemaskiner og to Lindenberg spadeharver. Vi har prøvet at forberede jorden før plantningen på forskellig vis. At gøre jorden helt fri for kvikgræs er, som vores forhold er nu, praktisk taget umuligt. Resten er rent tekniske opgaver der kan løses. Med årene er prøvet flere modeller for gennemførelse af det egentlige arbejde i marken. Erfaringen har vist, at vores nuværende fremgangsmåde er god og fremkommelig på vore jorder. Metoden er særdeles anvendelig især på det tidspunkt (november, december), hvor vi gerne vil plante. Lad os kalde det vanskelig vinterplantning.

Skovfoged H. Daus

Metoden er følgende:

1. Jordbundsanalyser er foregået mindst året forud. (Er endelig kommet med i forarbejdet)
2. Kortlægning af under- og overjordiske deklamationer m.v. mindst året før.
3. Arkæologiske undersøgelser foregår helst året før plantning.
4. Marken overtages den 1. september i planteåret. (Ideelt er 2-3 år forud).
5. Der sprøjtes mod kvik før høst eller snart derefter. (En forudgående lucerneafgrøde i to år forud har længe været et udtalt ønske)
6. Skovgrøft og dige etableres langs særlige yderkanter ved entreprenør
7. Veje og stier etableres ved entreprenør.
8. Ydre skovbryn plantes som 6 rækker læhegn ved entreprenør.
9. Indre skovbryn plantes som 3 rækker læhegn ved entreprenør.

Plantearbejdet:

1. Dybdepløjning til 45 - 50 cm dybde med enkeltfuret landbrugsplow og kraftig traktor. Der pløjes ikke mere for end således, at plantemaskinen akkurat kan få plads til at køre.

2. Rotorharvning. En smal stribe i modsætning til tidligere traditionel harvning. Rotorharven kører tæt mellem plov og plantemaskine.

3. Plantning med tofuret (Egedal) plantemaskine.

Der plantes hovedkultur og ammekultur på en gang.

Rækkeafstand 170 cm og planteafstand 100 cm. Det giver ca. 6000 stk. planter pr. ha.

Det er min opfattelse at den bedste ammetræeffekt opnås ved at plante i marts/april med 3/0 60/80.

Hovedstrukturen er rene skovkulturer af bøg, eg og ask samt enkelte kulturer af kirsebær, lind og avnbøg. Der er brugt lærke-ammetræer i bøg og rødell-ammetræer i eg. Hvor lærk står i ren kultur med stor afstand er dette at forstå som en forkultur. Dette til brug som forhaling af aldersklassfordelingen. Birk som ammetræ kan også bruges. Den er mere mild i sin struktur og ikke så hård ved kulturen som f. eks. lærk.

Renholdelse:

Kulturene holdes rene mekanisk. Med en stor radrenser med hydraulisk udskud til begge sider, kan vi med traktoren skræve over en række, og rense tre rækkemellemrum. I årene 1988-1995 brugte vi gåsefodstænder på harven. Disse gennemskærer (fuld gennemskæring) jorden i nogle cm dybde. Det ser pænt ud. Når vi efter to til tre års rensning forlader kulturen, fremspirer det overskårne ukrudt (kvik), som en tætklippet græsplæne. Derfor er vi gået over til, at rense med almindelige stubharvetænder. Disse tænder løsner jorden i en lidt større dybde og rykker ukrudtet op. Derved følger mange kvikrødder med op på overfladen, hvor de udtørres og dør. Udgiften til harvetænder er også blevet reduceret væsentlig. Lindenborg spadeharven satte vi ud i 1990. Den kunne ikke klare sig i konkurrencen med radrenserens større kapacitet.

Skovfoged H. Daus

Sådan:

Efter ovenstående model har vi her ved Århus Kommune nu etableret ca. 350 ha skov fordelt på 4 større skovkomplekser og nogle mindre. Et par af skovene kommer til at fremstå som kulisseskov. Der er ved anlæggelsen taget stor hensyn til udsigter. Skovene betjener allerede nu byens borgere til rekreativitet i det daglige. Derved aflastes de gamle skove, hvilket er meget påtrængt. Foruden at være vedproducerende, vil disse skove og deres placering kunne give byen alt, hvad man kan tænke sig en skov skal kunne give en by og dens befolkning.

Der er kun ét at sige. Med den forøgede frihed befolkningen får, skal der **flere større og mere kompakte skove til**. Dette uanset at staten etablerer en stor skov vest for byen som kommer til at skjule den store motorvejsudfletning der m.m. Desuden skal byernes parker være meget mere farverige og storslåede i den retning. Det er min overbevisning og mening af hensyn til vore efterkommere.

**BESKRIVELSE AF TO KULTURMETODER
VED ETABLERING AF SKOV PÅ AGERMARK**

Af skovfoged H. Daus 1998.

GAMMEL METODE:

Pløjning:

Arealet pløjes til lidt under normal landbrugs pløjnings dybde (8"=20 cm) nemlig til ca. 25-30 cm dybde.

Faktum blev som regel, at pløjningen kom til at ligge i næsten samme dybde, som den tidligere alm. pløjedybde. (20-25 cm)

Der skal mere til for at bryde den gamle pløjedybdes pløjesål - eller til at bryde pløjemandens indgroede pløjedybde. Pløjningen foregik på hele arealets udstrækning.

Harvning:

Efter pløjningen krydsharves samme areal i sit fulde mål. Harvningen foregik med en stor moderne udfoldelig (Kongskilde) kulturharve i 6 m bredde.

Denne "gamle" proces foregik som regel dagen før eller i dagene før plantearbejdet. Senere gik vi over til at "den gamle proces" forgik i morgentimerne (kl.0400 - 0700) før plantearbejdet skulle begynde.

Pløjning med jordpakker er også forsøgsvis afprøvet. Det synes ikke at give nogen særlig effekt.

KOMMENTAR.

Det store problem ved plantning på agermark om efteråret/ - vinteren er vejrliget der oftest er ustyrbart. Regn og slud samt frost infflorerer på jordstrukturen således, at arbejdet gang på gang må standses. Deraf følger frem og tilbagesendelse af medarbejdere og entreprenører og dermed manglende homogenisering af arbejdet.

NY METODE:

Pløjning.

Med en firefuren (Kuhn RLM 16") vendeplov med hydraulisk stenudløser pløjes nu i 35 cm til 50 cm dybde. Dette indebærer, at vi i alle tilfælde er under den gamle pløjesål. Det opfatter jeg som et faktum for en god start på kulturen. Rødderne skal have de bedst mulige betingelser for at yde planten optimale livsbetingelser.

Ved den allersidste plantning (Lisbjerg 1996) pløjede vi med enkeltfuret Bovlund plov med forplov. Dette i et forsøg på at pløje mere konstant i 45 - 50 cm dybde. Det lykkedes også i hovedsagen. Dette er måske den helt rigtige løsning her på vore stive lerjorder. Det har nemlig vist sig p.t. at det er urealistisk at tro, at man kan gennemføre reolpløjning korrekt.

Der skal helt andet materiel til end vi har afprøvet her på stedet.

Reolpløjningen skal kunne erstatte den forudgående kemiske behandling. Det forudsætte bare at reolpløjningen er en rigtig og ordentlig gennemført reolpløjning. Det har jeg ikke set gennemført her på vore jorde endnu. Der er brugt professionel entreprenører.

Grubning:

Vi har ikke grubbet forud for nogle af vore plantninger. Derfor har jeg ikke erfaringer, men det var måske en god ide at få høstet nogle erfaringer her - hvem ved. En grubning med paraplov på arealerne ved Viby Høskov i 1983 ser ikke ud til at have haft nogen effekt.

Harvning:

Straks efter pløjningen køres med en rotorharve (Amazone), hvis arbejdsbredde kun er 3m.

Til sammenligning med den 6m brede kulturharve.

Præstationen er herved mindre selv om arealet kun overkøres en gang. Rotorharvens arbejde kan betragtes, at være lig med to overkørsler med en alm. kulturharve.

Til forskel fra kulturharven, som skal trækkes frem gennem jorden kører rotorharven frem også ved hjælp af pakkevalsen. Pakkevalsen pakker jorden lidt i overfladen. Alt i en arbejdsgang.

Traktorens hjul trykker ikke jorden på samme måde, som hvis den skulle trække en stor kulturharve på 6 m to gange over arealet.

Vi opnår ved kørsel med rotorharve mindre ødelæggelse af jordstrukturen.

Rotorharven er også mere fremkommelig over fugtige lokaliteter, hvor kulturharven må give op.

Skovfoged H. Daus

Filosofi:

Filosofien er nu, at vi kan plante så godt som uafhængig af, hvordan vejret arter sig idet:

Vi pløjer, rotorharver og planter i en og samme arbejdsgang. De enkelte maskiner må vente/arbejde i takt med hinanden. Det er vigtigt at pløjning/harvning ikke kommer for langt foran plantemaskinen.

Der er så lidt afstand mellem maskinerne/processerne, at en regnbyge skal være meget kraftig før jorden er så våd, at hjulslip standser fremrykningen.

Frosten kan standse planteprocessen når den giver en skorpe på 2-3 cm.

Med denne metode er det muligt at plante efter at planterne er garanteret helt afmodnede i planteskolen. Planterne kan sættes dybt nok til at stå vinteren over. I milde vintre og når foråret kommer tidlig er planten på plads til at begynde sin vækstsæsson. Den tåler forårets tørre perioder og starter ikke med at blive toptør og miste den sidste tilvækst som den fik i planteskolen. Den eneste ulempe er, at den står derude til fryd og gammen for harer og råvildt.

Hegn:

Det kan meddeles at jeg ind til videre har gode erfaringer med el-hegn til at holde råvildt ude. Harerne lægger ørerne ned og smutter under. Overfor dem er bekæmpelse med jagtbøssen det bedste middel. Desuden er plantning af min. 3/0 30/50 i bøg af betydning for hvor store hareskaderne bliver.

Afslutning:

Der er selvfølgelig mange andre spørgsmål involdveret i hele denne store opgave - at frembringe ny skov på agermark. Der gøres i disse år mange forskellige erfaringer rundt omkring i landet. Her er et meget lille udpluk af nogle af disse erfaringer, som jeg har hentet mig siden 1976 hvor jeg lavede den første skov på agermark. Skødstrup såede egeskov på 22 ha.